

HÖGSTA DOMSTOLENS DOM

meddelad i Stockholm den 14 maj 2019

Mål nr

B 1622-18

PARTER

Klagande

1. AS

Ombud och offentlig försvarare: Advokat EA

2. NW

Ombud och offentlig försvarare: Advokat JÅ

Motpart

Riksåklagaren

Box 5553

114 85 Stockholm

SAKEN

Vapenbrott

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Svea hovrätts dom 2018-02-28 i mål B 12014-17

DOMSLUT

Högsta domstolen fastställer hovrättens domslut.

EA ska få ersättning av allmänna medel för försvaret av AS i Högsta domstolen med 5 542 kr. Av beloppet avser 4 434 kr arbete och 1 108 kr mervärdesskatt. Staten ska svara för kostnaden.

JÅ ska få ersättning av allmänna medel för försvaret av NW i Högsta domstolen med 15 819 kr. Av beloppet avser 12 655 kr arbete och 3 164 kr mervärdesskatt. Staten ska svara för kostnaden.

YRKANDEN I HÖGSTA DOMSTOLEN

AS och NW har yrkat att åtalet ska ogillas.

Riksåklagaren har motsatt sig att hovrättens dom ändras.

DOMSKÄL**Vad målet i Högsta domstolen gäller**

1. Airsoftvapen (ibland kallade soft air guns) är ofta repliker av riktiga handeldvapen och används bl.a. i spelet airsoft som påminner om paintball. Projektilerna är vanligen plastkulor som är 6 mm i diameter. Vapnen kan vara kolsyre-, luft- eller fjädervapen men drivs ofta på något annat sätt, t.ex. med Green gas som huvudsakligen består av propan eller Red gas som är en freon. (Se prop. 2013/14:226 s. 31.)
2. Frågan i Högsta domstolen är i vilken utsträckning vapenlagen (1996:67) är tillämplig på airsoftvapen.

Bakgrund

3. AS och NW åtalades för vapenbrott, som var att bedöma som ringa (9 kap. 1 § andra stycket vapenlagen). Åklagaren påstod att AS och NW, båda vid tillfället 15 år, utan att ha rätt till det, hade innehaft var sitt airsoftvapen; en halvautomatisk kolsyredriven pistol med en anslagsenergi om 1,07 joule, respektive en fjäderdriven pistol med en anslagsenergi om 0,41 joule.
4. AS och NW gjorde gällande att pistolerna var uppenbart ofarliga leksaker och därför inte omfattades av vapenlagen.
5. Tingsrätten ansåg att pistolerna inte, med hänsyn till den uppmätta anslagsenergin och AS:s och NW:s hantering av dem, framstod som uppenbart ofarliga leksaker. Tingsrätten dömde dem därför för vapenbrott, som var att bedöma som ringa, till dagsböter.
6. Hovrätten har fastställt tingsrättens dom.
7. Högsta domstolen har hämtat in sakkunnigutlåtanden från Nationellt forensiskt centrum, NFC, och Försvarsmaktens Forskningsinstitut, FOI.

Rättsliga utgångspunkter

8. Genom vapenlagens bestämmelser är innehav och bruk av vapen och ammunition föremål för en sträng kontroll. Huvudsyftet med kontrollen är att motverka missbruk av skjutvapen och att i möjligaste mån förhindra olycks-händelser i samband med hanteringen av sådana vapen. Av särskild betydelse är också strävan att förhindra att vapen används i brottslig verksamhet. (Se prop. 1995/96:52 s. 26.)
9. Den som uppsåtligen innehar ett skjutvapen utan att ha rätt till det eller överlåter eller lånar ut ett skjutvapen till någon som inte har rätt att inneha vapnet, döms för vapenbrott till fängelse i högst tre år. Om gärningen har

begåtts av oaktsamhet eller om brottet är ringa, döms till böter eller fängelse i högst sex månader. (Se 9 kap. 1 §.)

10. Skjutvapen definieras i 1 kap. 2 § som vapen med vilka kulor, hagel, harpuner eller andra projektiler kan skjutas ut med hjälp av krutladdningar, kolsyre-laddningar, komprimerad luft eller andra liknande utskjutningsmedel. Definitionen är avsedd att omfatta föremål som enligt vanligt språkbruk kan anses vara skjutvapen. Utanför definitionen faller föremål som i och för sig efterliknar vapen men som är leksaker av uppenbart ofarlig natur. (Se prop. 1973:166 s. 99 f. och prop. 1990/91:130 s. 55; jfr Fredrik Landgren och Kazimir Åberg, Vapenlagen, kommentaren till 1 kap. 2 §, s. 1.)

11. Vapenlagstiftningen skiljer på ordinära skjutvapen och sådana som har begränsad effekt (effektbegränsade skjutvapen). Ett kolsyre-, luft- eller fjädervapen eller ett vapen med annat liknande utskjutningsmedel ska anses ha begränsad effekt om en projektil från vapnet fyra meter från pipans mynning har en anslagsenergi som är mindre än 10 joule. Om ett sådant skjutvapen är helautomatiskt anses det som effektbegränsat om anslagsenergin är mindre än 3 joule. (Se 1 kap. 2 § vapenförordningen, 1996:70.)

12. För effektbegränsade vapen gäller inte samma krav beträffande tillstånd och innehav. Den som har fyllt 18 år behöver t.ex. inte ha tillstånd för att inneha ett effektbegränsat vapen som är ett kolsyre-, luft- eller fjädervapen eller ett vapen med annat liknande utskjutningsmedel och som är avsett för målskjutning. Begreppet målskjutning innefattar bl.a. sådana spel som sker med paintball- och airsoftvapen. (Se 2 kap. 1 § andra stycket 1 vapenlagen och prop. 1995/96:52 s. 72 f.)

13. För att den som inte har fyllt 18 år ska få inneha ett effektbegränsat skjutvapen krävs som regel tillstånd. Av 3 kap. 3 § c) vapenlagen framgår emellertid att det är tillåtet för en person under 18 år att inneha ett effektbegränsat skjutvapen som lån under förutsättning att vapnet innehas och

används under långivarens uppsikt (uppsiktsutlåning). Syftet med 18-årsgränsen är framför allt att undvika olyckor (jfr a. prop. s. 78).

14. Det finns inte någon författningsreglerad nedre gräns som anger när anslagsenergin ska anses vara på en så låg nivå att det inte längre är fråga om ett skjutvapen som omfattas av vapenlagen. Inte heller finns det något avgörande från Högsta domstolen i denna fråga. Hovrätten för Västra Sverige har emellertid ansett att en kriminalisering av innehav av ett vapenliknande föremål (ett airsoftvapen) som har en så begränsad verkan som 0,2 joule inte är proportionerlig. Hovrätten ansåg därför att det var fråga om en uppenbart ofarlig lek-sak och ogillade åtalet. (Se RH 2015:48.)

Skaderisk vid beskjutning med airsoftvapen

15. FOI har provskjutit de i målet aktuella airsoftpistolerna, vilka har en anslagsenergi om 1,07 respektive 0,41 joule. FOI har vidare jämfört dessa pistoler med en airsoftpistol som har en anslagsenergi om 0,2 joule. FOI har i sitt utlåtande angett sammanfattningsvis följande.

16. De tre pistolerna kan inte slå igenom bar hud och kan därför inte orsaka livshotande skador. Vid korta skjutavstånd kan de ge lindriga skador på bar hud (mindre sårskada, rodnad och eventuellt blåmärke). Alla tre pistolerna bedöms kunna ge allvarliga ögonskador på korta skjutavstånd. Bortsett från det uppenbara att en högre anslagsenergi medför en högre skade- och smärt-potential, kan myndigheten inte se någon tydligt avgörande skillnad mellan ett airsoftvapen med en anslagsenergi på 1,07 respektive 0,41 joule i förhållande till ett airsoftvapen med en anslagsenergi på 0,2 joule.

17. FOI ser stora utmaningar med att definiera en tydlig nedre gräns för anslagsenergi för effektbegränsade skjutvapen, under vilken risken för ögonskador helt kan uteslutas. Detta beror dels på att ingen tydlig nedre gräns för

skadeutfall har observerats, dels på grund av att allvarliga ögonskador observerats även för mycket låga anslagsenergier som i dag accepteras för leksaker. Det finns t.ex. leksaksvapen, Nerf gun, som skjuter ut halvtums skumplastprojektiler som har en mynningsenergi på 0,42 joule. Allvarliga ögonskador vid användning av Nerf guns finns dokumenterade, men verkar, enligt FOI, vara ovanliga. Till detta kommer att myndigheten anser att anslagsenergin är olämplig som mått på farlighet om kaliber och projektilmassa tillåts variera.

Airsoftvapen ska anses utgöra effektbegränsade skjutvapen enligt vapenlagen om anslagsenergin är minst 0,2 joule

18. Syftet med 18-årsgränsen är framför allt att undvika olyckor (se p. 11–13). Vad gäller airsoftvapen är det risken för allvarliga ögonskador som står i fokus. Utredningen i Högsta domstolen visar att även ett effektbegränsat airsoftvapen med en anslagsenergi på 0,2 joule kan ge allvarliga ögonskador på kort avstånd.

19. Det kan diskuteras om det är rimligt att ett airsoftvapen med en mycket låg anslagsenergi ska omfattas av vapenlagstiftningen, bl.a. eftersom ett leksaksvapen med en mynningsenergi på 0,42 joule anses utgöra ett uppenbart ofarligt föremål. Mot bakgrund av sakkunnigutlåtandena måste dock airsoftvapen där anslagsenergin är minst 0,2 joule anses utgöra ett effektbegränsat skjutvapen enligt vapenlagen.

Bedömningen i detta fall

20. AS och NW, vid tillfället 15 år, har innehaft var sitt airsoftvapen med en anslagsenergi om 1,07 respektive 0,41 joule. Båda vapnen utgör sådana effektbegränsade skjutvapen som omfattas av vapenlagen.

21. Varken AS eller NW har haft tillstånd att inneha vapnen, som de har använt utan uppsikt. AS och NW har således innehaft vapnen utan att ha rätt till det och kan därför inte undgå ansvar för vapenbrott.

22. Hovrättens domslut ska fastställas.

I avgörandet har deltagit: justitieråden Gudmund Toijer, Kerstin Calissendorff, Lars Edlund, Stefan Johansson och Eric M. Runesson (referent, skiljaktig)
Föredragande justitiesekreterare: Janina Kastevik

**BILAGA TILL
PROTOKOLL**
2019-04-02

Mål nr
B 1622-18

SKILJAKTIG MENING

Referenten, justitierådet Eric M. Runesson, är skiljaktig och anser att åtalena ska ogillas. Han anför:

Jag ansluter mig till vad majoriteten har anfört till och med punkten 17. Skälen bör därefter enligt min mening ha följande lydelse.

Gränsen mellan effektbegränsade skjutvapen och leksaksvapen kan inte med bestämdhet dras med utgångspunkt från en projektils anslagsenergi

18. Gränsen mellan vad som utgör skjutvapen i vapenlagens mening och vad som utgör ett leksaksvapen är avsedd att bygga på allmänt språkbruk (jfr prop. 1990/91:130 s. 28 och s. 55). Leksaksvapen kan inte anses vara skjutvapen enligt allmänt språkbruk även om de skjuter ut projektiler med hjälp av komprimerad luft eller andra liknande drivmedel. Ett s.k. NERF-gun får rimligen betraktas som ett leksaksvapen, trots att det enligt sakkunnigbevisningen kan orsaka allvarliga ögonskador. Med viss projektilmassa kan ett sådant leksaksvapen skjuta ut en projektil med en anslagsenergi som ligger mellan det airsoftvapen som bedömdes i RH 2015:48 och det svagare av de airsoftvapen som bedöms i detta mål. Någon avgörande skillnad i skadepotentialen mellan de anordningar som FOI jämfört kunde inte heller konstateras (se punkt 16).

Dok.Id 163020

HÖGSTA DOMSTOLEN	Postadress	Telefon 08-561 666 00	Expeditionstid
Riddarhustorget 8	Box 2066	Telefax -	08:45–12:00
	103 12 Stockholm	E-post:	13:15–15:00
		hogsta.domstolen@dom.se	
		www.hogstodomstolen.se	

19. Av sakkunnigbevisningen följer att det inte med någon bestämdhet går att dra en gräns mellan effektbegränsade skjutvapen och leksaksvapen när kaliber och projektilmassa tillåts variera. Det saknas därför tydliga hållpunkter för att bestämma skjutordningarnas relativa farlighet med utgångspunkt i anslagsenergi.

20. Strafföreskriften i 9 kap. 1 § vapenlagen får därför anses vara obestämd. Denna obestämdhet framstår inte som oundgängligen nödvändig för att nå lagens skyddsändamål, varför det inte finns skäl att låta legalitetsprincipens obestämdhetsförbud vika (jfr Petter Asp, EU & straffrätten, 2002, s. 271).

21. En kriminalisering redan av innehavet av de i målet aktuella pistolerna på grund av den anslagsenergi som en utskjuten projektil kan ha skulle också kunna ses som en svårförklarligt inkonsekvent hållning, eftersom samhället accepterar risker för ögonskador i samband med idrott och lek med användning olika redskap. Jfr även NJA 1976 s. 458 (en cykelpump hade modifierats så att den kunde användas för utskjutning av en kork, vilket ledde till en allvarlig ögonskada). Detta bidrar till att göra tillämpningen av lagen ytterligare svårförutsebar för dem som den riktar sig till (jfr prop. 1990/91:130 s. 29).

22. Det ter sig även svårförklarligt från proportionalitetssynpunkt att låta själva innehavet av de i målet aktuella pistolerna (utan en fastställbar nedre gräns för deras farlighet) föranleda ansvar för ett brott med fängelse i straffskalan, medan pistolernas (typiskt sett farligare) användning i strid mot 3 kap. 6 § andra stycket ordningslagen (1993:1617) endast skulle kunna föranleda bötesstraff enligt 3 kap. 22 § första stycket.

Bedömningen i detta fall

23. De pistoler som AS och NW har innehaft kan inte med rimlig bestämdhet sägas vara skjutvapen i vapenlagens mening.

24. Åtalen ska därför ogillas.
